

Myšlenka – její „samostatnost“

Problém „celku“ a celkovosti má docela zvláštní povahu a význam ve sféře myšlenkové: do jaké míry můžeme mluvit o „jednotlivosti“ a také „jednotě“ myšlenky, do jaké míry může být určitá myšlenka natolik „samostatná a „svébytná“ že může být převedena, transponována do jiných, nových kontextů? Překážkou při zkoumání tohoto problému (či spíše těchto problémů, této problematiky) je běžný zvyk mluvit o myšlení jako o kontinuu (či proudu) proměn vědomí, zatímco za určitou „myšlenku“ dosadíme automaticky ono její „myšlené“ (cogitatum). Abychom našli lepší nebo aspoň jiný způsob, jak se zabývat nejen myšlením jako psychickým procesem, ale jednotlivými myšlenkami, musíme se vydat jiným směrem, totiž nikoli k myšlenému (cogitatum) jakožto „produktu“, výsledku myšlení, nýbrž k tomu, co každému myšlenkovému (psychickému) aktu a zejména každému pokusu o ono zvláštní myšlenkové „uchopení“, tj. o uchopení myšlenky samé, nutně „předchází“ – i když ovšem nikoli předmětně, minulostně, nýbrž ne-předmětně, tedy v budoucnosti, takže sama myšlenka, které tak má být uchopena, přichází z této budoucnosti, tedy nepředmětně, jako nepředmětná výzva k uchopení, tedy k přemýšlení, jako jejího uskutečnění ve vědomí, v myšlení (i psychicky) – a snad jednou, posléze, k formulaci a pak k pokusům o náležitou interpretaci v přístupu jiných, dalších. Možná bychom v tomto případě zvolit (ovšem v novém smyslu) starý termín „idea“ – ovšem za předpokladu, že to aspoň náznak nějaké samostatnosti lze předpokládat. To však nás vede k docela jinému problému, totiž jak se to má s náznaky jistého druhu odlišení a dokonce oddělení ve svět nepředmětných skutečností. Jistou pomocí – jen metodickou – může být lepší prozkoumání povahy tzv. umělecké díla, které principiálně odlišíme od artefaktu.

(Písek, 130703-2.)